

VLADAN RADOVANOVIĆ - JEDNOMINUTNA AUTOBIOGRAFIJA

Jedna, od tri prve, nagrade video-festivala u Sao Paulu, dodeljena je i Vladanu Radovanoviću za rad Kratka autobiografija. Tim povodom s umetnikom je razgovarala DONNATA PREMERU:

D.P: U Vašoj jednominutnoj autobiografiji pokretom, animacijom, opisali ste svoj život. Uradite sada isto, samo rečima. Vaš stvaralački put, sa svim paralelnim i digresivnim kretanjima, sa zahvatima u sve umetničke i medijske discipline, otkriva svestranog umetnika novorenesansnog profila.

V.D: Umesto lične, ovde bih radije izneo svoju kratku umetničku "autobiografiju". Ako bih počeo od svoje 15. godine, od prvog dobro nacrtanog stripa i portreta, moja delanja u umetnosti pokazuju bogat, raznovrstan i logičan sled mojih stvaralačkih preokupacija i uvek su živog i kreativnog interesovanja: od impresionističkih i fovističkih akvarela i crteža, preko ekspresionizma, neoklasicizma, fiksiranja snova pomoću teksta i crteža, pa sve do početka rada (1954) na sintezi umetnosti u njenom najširem vidu, vokovizuelnih i kompjuterskih radova, a od 1990. na definisanju sintezijske umetnosti.

D. P: U svojoj sredini ste uvek bili ispred svog vremena, zahvaljujući darovitosti, intuiciji i inteligenciji. Da ste bili u nekom tehnološki razvijenom društvu da li biste svoje ideje brže i jednostavnije realizovali ili verujete da je sve, u Vašem slučaju, išlo svojim normalnim evolutivnim tokom?

V. R: Nema sumnje da bi neki moji projekti sintezijske umetnosti bili već pre tri decenije ostvareni da sam rođen u tehnološki razvijenom društvu u kojem je finansiranje realizacije složenih umetničkih projekata normalna stvar. S druge strane, imao sam i takvih ideja čija bi realizacija i u takvom društvu morala da čeka na razvoj, recimo, kompjuterske tehnologije s kraja osamdesetih.

D. P: Šta je u Vašim kreacijama Vaše, autohtono, a šta je ono što je, kao odjek zbivanja, prošlo kroz Vaš mentalni ali i kreativni filter?

V. R: Ukoliko bi na to pitanje trebalo odgovoriti s gledišta apsolutnih redosleda inovacija u vremenu - jer autohtono je ujedno i inovativno iako ne nastaje zbog inoviranja - to bi bilo teško učiniti. Nikad ne možemo biti sigurni da suštinu nekog pristupa, koji nam se čini autohtonim, nije osvojio neko već pre nas. Smatrao sam da sam 1957. "otkrio" taktilnu umetnost, pa se ispostavilo da je to pre mene, 1921, učinio Marinetti, a pre njega gospođa Gliford-Viljems. Stoga na to pitanje mogu odgovoriti samo s obzirom na odnos između meni poznatih ideja umetnosti i mojih ideja za koje znam da nisu indukovane spolja. Pored toga, o autohtonom se može govoriti samo na nivou ideja, opštih pristupa i stila, a to nije lako ili nije moguće učiniti na nivoima ispod stila. U tom smislu, smatram da su autohtoni moji nagoveštaji mentalne umetnosti u "Pričinjavanjima" iz 1955, transmodalizam, i moje određenje sintezijske umetnosti.

D. P: Umetnik obično osluškuje svoju intuiciju. Da li bi se u Vašem slučaju intuicija mogla definisati kao emocionalnost višeg reda dostignuta visokim stepenom inteligentne organizacije? Gde se ona i kako ogleda?

V. R: Intuicija kao neposredno sagledavanje u stvaralačkom procesu u umetnosti ispoljava se kroz neposredan uvid u zvučne, vizuelne, tekstualne i kombinovane predstave. Smatram da intuicija dolazi do punog izražaja baš u slučaju iskrsavanja takvih unutarčulnih, neposrednih vizija i audizija. Svaki drugi gest, koji je više traženje i rešavanje, manje je intuitivan. No stvaranje se, svakako, sastoji i od intuitivnih i od volitivnih gestova, kao i od njihove mešavine.

D. P: U Vašem nagrađenom delu za prpratnu muziku niste koristili svoju, nego ste uzeli Šopenov "minutni" valcer ("Valse minuit" kao "mali valcer"). Da li je Vaša odluka bila determinisana trajanjem kompozicije ili postoji još nešto?

V. R: Kad prihvatim da kreiram projekat sa unapred zadatim elementima, onda nastojim da te elemente što bolje povežem i nađem druge koji se uklapaju u zadato. Jedan razlog zbog čega sam upotrebio Šopenov "minutni" valcer jeste taj što se njegovo trajanje, popularno ali neispravno, vezuje za jedan minut koji je morao biti poštovan kao vremenska granica trajanja rada za konkurs. Drugi razlog leži u karakteru prizora ostvarenih pomoću "morfinga", u kojima se ja, kao predmet sopstvene autobiografije, nalazim u centru zbivanja, dok ljudi i stvari, nastajući i nestajući, dolazeći i odlazeći, kao da plešu oko mene.

D. P: U toj "Kratkoj autobiografiji" - čiji je moto: "Dok se okreneš, život prođe" - Vaš živi lik ste na kraju pretvorili u spomeničku bistu. Da li je to samo duhovita igra ili želja da se opstane i u budućnosti? Šta za Vas znači pojam "večne slave", trajanja i posle fizičkog života s obzirom na to da "dok se okrenete život stvarno prođe" a istrošio se u traganju, u radu, u htenjima, u nadanju - srećom, za neke ne i uzaludnom!

V. R: Ta pretvorba je i igra ali i nada da će, možda, postojati i u nekoj budućnosti koja će osvanuti bez nas. Iako se, na osnovu simbolizacije pomoću biste koja trepne, može protumačiti da se ciljalo na slavu posle smrti, ja sam više mislio na neko postojanje različito od ovozemaljskog.

Po svoj prilici niste mislili na večnu slavu doslovno, nego na slavu odmerenu trajanju jedne civilizacije. I mada me se ni u tome smislu neće ticati ono što će biti posle mene bez mene, sada me se ta budućnost tiče jer na nju mislim iz ove sadašnjosti u kojoj još uvek jesam.

D. P: Da li su Vaši radovi dijalog sa samim sobom ili nose potrebu za komunikacijom sa svojom sredinom? Mislite li da se neko delo, ako je pristupačno, brže istroši u svome vremenu i ne ostaje ništa za "budućnost"? A ono što se ne prihvati odmah, već čeka "razumevanje" neke buduće generacije, ima više izgleda da uđe u "večnost"? Ukratko: da li umetnik-jedinka ima pravo da očekuje nešto od svoje sredine ili je stvaranje njegova lična stvar, i da li ste Vi osoba svoga doba ili ste izvan svoga vremena?

V. R: Može se reći da su moji radovi "dijalog sa samim sobom" ali i da postoji potreba da preko njih komuniciram sa svojom sredinom. Međutim, važi i to da ništa u tom svom dijalogu ne bih izmenio samo zarad uspešnije komunikacije.

Pitanje odnosa trošnosti dela i trajanja njegovog važenja složeno je i na njega nema definitivnog odgovora zbog komponente budućnosti koja je nepoznata. Može se činiti tačnim da su pristupačna dela kratkotrajnija, ali treba imati u vidu da trošnost definitivno određuje publika koja ne ostaje ista nego se smenjuje. Dela koja mogu postati trošna za jednu publiku, ne moraju to biti više za sledeću generaciju slušalaca.

Umetnik od svoje sredine može da očekuje prihvatanje, ali on na to ne može polagati nikakva "prava". Jedina prava koja on ima su ona regulisana Zakonom o zaštiti autorskih prava. Svaki umetnik - tu pripadam i ja - jeste umetnik svoga doba. Svom dobu pripada čak i onaj ko je u nekom trenutku ispred "fronta vremena", jer svako doba mora imati i svoje proroke. A čak i ako sam zaista bio "izvan svog vremena", sigurno lokalnog a možda i svetskog, to u ovom veku brzih promena nije moglo dugo da traje.

D. P: Na kraju Vaše nagrađene "Kratke autobiografije" umesto klasičnog "The End" (Kraj) stavili ste "The And" (I ..), što auditivno jednako zvuči, ali vizuelno otvara mogućnost novog poglavlja u Vašem radu. Šta Vladan Radovanović priprema pod kupolom svoje sintezijske umetnosti?

V. R: Kao i uvek - više stvari istovremeno. Iz te "polifonije" aktiviteta izdvojio bih ostvarivanje sintezijskog dela "Sazvežđa", za čije uobličavanje mi je jedan moj san podario impuls.

(Delo Sazvežđa izvedeno je u okviru BEMUS-a, 4. X 1997)